

Forventningens uutholdelige letthet

Den som skaper forventninger har også et ansvar for at forventningene lar seg innfri

■ OLAV GUNNAR BALLO • Fastlege i Alta

MENS JEG FORTSATT satt på Stortinget opplevde jeg under et nattemøte at en vararepresentant spurte meg: «Hvordan holder dere ut?»

«Holder ut hva for noe?», spurte jeg overrasket tilbake.

Det viste seg at vararepresentanten slet med Stortingets nattemøter, med avstemminger opp mot jul ved tre-tiden på natten etter hektiske kveldsmøter. Statsbudsjettet skulle vedtas før Stortinget tok ferie, og julen lot seg ikke flytte.

Jeg tenkte gjennom Stortingets nattarbeid, opp mot opplevelsene av nattevakter som allmennpraktiserende lege. Fra den dypeste søvn kastet man seg ut i vintermørket i en kald bil etter melding om en hjertestans eller en trafikkulykke med flere hardt skadde, uten tid til annet enn å komme seg raskt av gårde.

Sammenlignet med vaktarbeidet var nattemøtene i Stortinget for en drøm å regne. Hadde man ikke selv saker til behandling i salen, kunne man legge seg og hvile på kontoret i påvente av at det ble ringt inn til votering. Komiteene la gjerne sine juleavslutninger til disse sene kveldstimene, med en juleøl og akevitt til spekemat.

TILBAKE SOM FASTLEGE i Alta, er jeg glad for å slippe valgkampene som fulgte med stortingsvervet, men kan ellers fastslå at legeyrket er mer krevende på alle andre områder, inkludert nattarbeidet, enn arbeidet som stortingsrepresentant.

Arbeidet er så krevende at jeg har begynt å bekymre meg for den framtidige rekrutteringen til yrket. Hvordan skal yngre leger, som også skal finne tid til å stifte familie og få barn, og tilbringe tid sammen med dem, samtidig klare å imøtekomme pasientenes og samfunnets mange forventninger?

I EN FJERNSYNSDEBATT nylig hevdet nestlederen i Kreftforeningen at fastlegene burde ha åpent utover ettermiddagene, slik at pasientene skulle slippe å dra fra arbeid for å bli undersøkt. Bli dette en realitet, skal altså fastlegen være der for pasientene fra tidlig morgen til sen kveld. Arbeidet på Legevakten kommer i tillegg.

Gjennom det siste året har jeg opplevd at flere yngre kolleger takker nei til denne typen forventninger, og velger bort primærhelsetjenesten som en aktuell arbeidsarena. I stedet vil de ha et sosialt liv, slik pasientene deres har det, der det er tid til å dyrke hobbyer, dra på ferie med kjæresten, eller følge opp egne barn på skole og i fritiden.

Når jeg i møte med andre yrkesgrupper forespør om bistand til mine pasienter, støtter jeg på begrensninger. Sykehusene har sine ventelister, det står ikke sykehjemsplasser ledig for den som trenger det, og psykiatriske poliklinikker vurderer henvisne pasienter som for friske til at de behøver deres hjelp. Det er ofte fastlegen som må finne kreative løsninger for pasientene på listen, når andre dører lukkes. For fastlegeforskriften inneholder ikke ordet nei.

OPPLISTINGEN over forskriftsregulerte forventninger er lang. Resepter skal skrives innen to døgn, pasienter skal henvises straks behovet oppstår, telefoner skal besvares samme dag. Hvis fastlegen ikke er tilgjengelig skal en kollega være det, på alle hverdager, hele året. På nettet kan pasientene orientere seg om hvilke av fastlegene som håndterer deres behov slik de helst vil bli behandlet, og velge bort de som ikke innfrir.

De samme legene skal også ivareta samfunnets krav om fornuftig ressursbruk, noe vi i følge et oppslag i *Dagens Medisin* ikke klarer godt nok.

«DU HAR VALGT DET SELV», sa en pasient til meg etter at jeg hadde svart bekrefte på hans spørsmål om at arbeidsdagene var lange. At det var mitt valg hadde han selvsagt rett i. Selvmedlidenhet for en yrkesgruppe som er godt betalt og har utsikt til en trygg arbeidsplass i hele sin yrkesaktive karriere, er lite kledelig. Når det kommer til stykket har jeg det bra i min tilværelse, selv om jeg også kunne tenke meg kortere dager, og å slippe forpliktelser som er så vidtrekkende.

Fortsatt tror jeg at grunntanken om en fastlegeordning er riktig. Den har medført kortere ventetider og sikker tilgang til helsetjenester. Kommunenes forpliktelser om å sikre hele befolkningen en fastlege, har gitt langt bedre dekning av allmennleger i distriktskommuner, enn før ordningen ble innført i 2001.

Det er likevel grunn til bekymring når fastlegeordningen ser ut til å være svaret på

mange av Stortingets helsepolitiske utfordringer og pasientenes misnøye. Tidligere helseminister Anne-Grethe Strøm-Erichsen mente at hvert fastlegekontor skulle besvare en pasienthenvendelse innen to minutter, og fikk støtte fra Norsk Pasientforening om at den nye fastlegeforskriften skulle inneholde krav om det.

PASIENTRETTIGHETSLOVEN har bidratt til å styrke rettsvernet og rettighetene for pasientene, mens helsepersonelloven har økt forpliktelsene for helsepersonellet. Flere pasienter og behandlere vil dermed møtes i rettssalen, og ikke bare på kontoret, i årene som kommer. Det er politisk korrekt å hevde at det er bra, for dermed sikres pasientene både en bedre behandling, og en rett til erstatning hvis behandlingen ikke holder mål.

Men et eller annet sted på veien mot det perfekte helsevesen risikerer kravene fast-

leger og annet helsepersonell blir møtt med, å gå for langt. Hvis vi skal klare å rekruttere nye leger til dette arbeidet, må vi også gjøre arbeidslivet levelig, og akseptere at også leger er feilbarlige, og at en arbeidsdag ikke varer evig.

DET ER EN UUTHOLDELIG LETTHET ved forventningene til helsevesenet. En grunn er at de som skaper forventningene sjelden må innfri dem selv. En annen er at det ofte er stor avstand mellom forventningene som skapes, og midlene som settes inn for å oppnå resultatene.

Jeg var selv med på å vedta samhandlingsreformen, i den tro at store ressurser ville bli overført fra spesialisthelsetjenesten til kommunene. Men i ettertid virker det som om det bare er forventningene som har blitt overført, mens ressursene har uteblitt.

SPESIALISTHELSETJENESTEN har også sine utfordringer. I følge Regjeringen skal kreftpasienter ha rett til behandling innen to uker, og enhver pasient på en venteliste er en pasient for mye. Sykehusene kritiseres for å bruke for mye midler til administrativt arbeid, samtidig som nye dokumentasjonskrav gjør at de samme sykehusene trenger enda flere administratorer for å imøtekomme kravene.

Stortinget og landets skiftende regjeringer har bestemt at de forventningene de selv skaper, skal innfris av andre. Den som skaper forventninger, har imidlertid et ansvar for at de som skal innfri løftene, har tid, anledning og ressurser til å gjøre det. I motsatt fall vil frustrasjonen over helsevesenets mangler vokse, både i befolkningen og hos helsepersonell som skal innfri politikernes forventninger. Det er ingen tjent med.

■ OGBALLO@GMAIL.COM